

RECEPCE SHAKESPEAROVY HRY ROMEO A JULIE A JEJÍCH ADAPTACÍ U ŽÁKŮ STŘEDNÍCH ŠKOL (PROBÍHAJÍCÍ VÝZKUM)

RECEPTION OF SHAKESPEARE'S PLAY ROMEO AND JULIET AND ITS ADAPTATIONS BY UPPER SECONDARY PUPILS (WORK IN PROGRESS)

Lucie Kubáčková, Jaroslav Vala

Katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

Abstrakt

Tento příspěvek představuje probíhající výzkum (work in progress) multimodální recepce Shakespearovy tragédie Romeo a Julie ve středoškolském vzdělávání. Cílem je porovnat vliv kanonického textu a jeho adaptací na srozumitelnost a motivaci žáků. Teoretický rámec spojuje recepční estetiku W. Isera a Salomonovu teorii kognitivní zátěže médií. Smíšený výzkumný design kombinuje dotazníky, didaktické testy (nižší úrovně Bloomovy taxonomie) a kvalitativní sondu (rozhovory, deníky). Očekávané výstupy pomohou identifikovat interpretační bariéry a navrhnout přínosné didaktické postupy využívající adaptace k rozvoji čtenářské gramotnosti a uchopení klasické literatury.

Klíčová slova: *William Shakespeare, recepční estetika, Romeo a Julie, středoškolské vzdělávání, adaptace*

Abstract

This paper presents a research project (work in progress) analysing the multimodal reception of William Shakespeare's tragedy Romeo and Juliet in upper secondary education. The aim is to compare the influence of the canonical text and its adaptations on text comprehensibility and student reading motivation. The theoretical framework draws on W. Iser's reception aesthetics and Salomon's media cognitive load theory. The mixed-methods design combines questionnaires, comprehension tests (lower levels of Bloom's taxonomy), and a qualitative probe (interviews, reading logs). Expected findings will help identify interpretive barriers and propose effective didactic strategies using adaptations to foster reading literacy and understanding of classical literature.

Keywords: *William Shakespeare, reception aesthetics, Romeo and Juliet, upper secondary education, adaptations*

1 ÚVOD

William Shakespeare představuje jednu z nejvýraznějších osobností světové literatury a jeho díla mají trvalé místo ve školních osnovách (Dobson, 2015; Simon, 1934). Přesto se výuka jeho dramát často setkává s nezájmem či nepochopením ze strany žáků, což je způsobeno především historickým kontextem, kulturní vzdáleností a často rigidními didaktickými přístupy (Allen, 2023). Tento příspěvek představuje probíhající výzkumný záměr (work in progress) zaměřený na analýzu recepce tragédie *Romeo a Julie*. Cílem výzkumu je porovnat kanonický text a různé formy adaptací hry (grafický román, převyprávěné verze, film) a posoudit, jak tyto formy ovlivňují čtenářskou recepci a úroveň porozumění sdělení díla.

2 TEORIE

Teoretický rámec projektu je primárně ukotven v recepční estetice Wolfganga Isera (*Čtenář jako výzva*, 2001). Ta chápe literární text nikoliv jako uzavřený systém s fixním významem, ale jako apelovou strukturu vyžadující aktivní spoluúčast čtenáře. Klíčovým konceptem jsou zde tzv. prázdná místa, která nutí příjemce zapojit vlastní zkušenost a imaginaci k jejich konkretizaci. Tento přístup v projektu propojujeme s koncepty multimodality a kanonickým pohledem na multimediální vzdělávání, z něž definujeme roli mentálního úsilí. Podle Gavriela Salomona (1984) vnímání konkrétního média determinuje množství investovaného kognitivního úsilí (tzv. AIME). Zatímco televize či film jsou žáky vnímány jako „snadné“ formy (easy), do jejichž zpracování investují méně úsilí, tištěný text vnímají jako „náročný“ (tough), což u něj stimuluje hlubší inferenční učení. V didaktické rovině proto zkoumáme, jak tento faktický nepoměr vyvážit principy aktivního učení (Schupak, 2018).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Kvaziexperimentální studie se smíšeným designem cílí na žáky 1. ročníku středních škol (15–18 let). Výzkumný vzorek bude zahrnovat celkem 6 tříd (4 experimentální, 2 kontrolní). Kontrolní třídy pracují výhradně s kanonickým textem a frontálním výkladem. U experimentálních tříd se pro eliminaci zkreslení střídá pořadí prezentovaných adaptací (latinský čtverec). Sběr dat využívá metodologickou triangulaci pro zvýšení validity výsledků. Faktické znalosti děje budou měřeny prostřednictvím testů dle nižších úrovní Bloomovy taxonomie; hlubší interpretaci a Salomonův předpoklad mentálního úsilí zkoumáme kvalitativně (rozhovory, čtenářské záznamy, dotazníky). Získaná data budou statisticky vyhodnocena a podrobena obsahové analýze.

4 VÝSLEDKY / OČEKÁVANÉ VÝSLEDKY

Vzhledem k fázi projektu prezentujeme dosavadní a očekávaná celková zjištění. Předpokládáme, že výzkum identifikuje specifické interpretační bariéry spojené s komplexností dramatické formy a historickým kontextem díla, které mohou být pro současné žáky obtížně uchopitelné i v kvalitním českém překladu. Očekáváme, že multimodální adaptace (film, komiks) výrazně zvýší subjektivní atraktivitu díla (Gorlewski & Shoemaker, 2013) a motivaci žáků k jeho četbě, přičemž usnadní pochopení dějové linie a motivací postav. Analýza by měla prokázat, že vhodné využití adaptací nevede k rezignaci na náročnější text, ale naopak může být inspirací k jeho četbě (O'Grady et al., 2023). Výsledky pravděpodobně ukáží diferenciaci v přínosu jednotlivých médií: vizuální formy podpoří zapamatování a představivost, zatímco textové a auditivní formy mohou lépe rozvíjet analytické schopnosti a kognitivní uchopení témat. Syntéza dat z dotazníků umožní definovat limity a benefity konkrétních adaptací pro školní praxi.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Realizovaný výzkum vstupuje do aktuální diskuse o smyslu a formě výuky klasické literatury na současných školách (Elliot & Olive, 2023). Tradiční frontální výklad a pasivní čtení historických textů prokazatelně naráží na své limity a často mezi dospívajícím žákem a kanonickým dílem vytváří spíše nepřekonatelnou

bariéru než trvalý vztah ke čtenářství. Projekt proto kriticky přehodnocuje zažité didaktické postupy a usiluje o překonání hluboce zakořeněných předsudků vůči zapojování literárních adaptací do hodin literatury. Filmové, komiksové či zvukové verze nejsou v tomto kontextu chápány jako pouhá zkratka či devalvace originálu, ale naopak jako plnohodnotný didaktický nástroj. Ten funguje jako nezbytná kognitivní opora otevírající cestu k hlubšímu porozumění díla a univerzálním lidským tématům (Collins, 1990). Výstupem výzkumu mají být metodická východiska, která mohou pedagogům pomoci efektivněji využívat adaptace k rozvoji čtenářské gramotnosti, aniž by byla snížena vzdělávací náročnost či umělecká hodnota konkrétního literárního díla (Kucharczyk & Kucharczyk, 2022).

6 LITERATURA

- Allen, B. (2023). A school perspective on Shakespeare teaching. In *Shakespeare in the changing curriculum*. Routledge.
- Collins, M. J. (1990). For world and stage: An approach to teaching Shakespeare. *Shakespeare Quarterly*, 41(2), 219–223.
- Čtenář jako výzva: Výbor z prací kostnické školy recepční estetiky. (2001). Host.
- Dobson, M. (2015). *The Oxford companion to Shakespeare*. Oxford University Press.
- Elliot, V., & Olive, S. (2023). Secondary Shakespeare in the UK: Pedagogies and practice. *Changing English*, 30(4), 402–413.
- Gorlewski, J., & Shoemaker, B. (2013). To read or not to read: Five approaches to teaching Shakespeare. *The English Journal*, 102(4), 111–114.
- Kucharczyk, S., & Kucharczyk, M. (2022). *Teaching Shakespeare in primary schools: All the world's a stage*. Routledge.
- O'Grady, R. J., Cassany, D., & Knight, J. (2023). „I represented Tybalt in straight red lines“: Developing a multimodal approach for teaching Shakespeare to lower secondary age pupils. *English in Education*, 58(2), 145–159.
- Salomon, G. (1984). Television is “easy” and print is “tough”: The differential investment of mental effort in learning as a function of perceptions and attributions. *Journal of Educational Psychology*, 76(4), 647–658.
- Schupak, E. B. (2018). Shakespeare and performance pedagogy: Overcoming the challenges. *Changing English*, 25(2), 163–179.
- Simon, H. W. (1934). Why Shakespeare. *The English Journal*, 23(5).